

Esterházy Pál
és
Esterházy Orsolya
levelezése

Sajtó alá rendezte
VISKOLCZ NOÉMI és ZVARA EDINA

KIRÁLY PÉTER és KISS ERIKA
közreműködésével

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ
Kossuth Kiadó

ESTERHAZYANA

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Esterházy-közleményei

Sorozatszerkesztő

VISKOLCZ NOÉMI

Szerkesztőbizottság

KIRÁLY PÉTER, KISS ERIKA

MONOK ISTVÁN, VISKOLCZ NOÉMI, ZVARA EDINA

ISBN 978-963-09-9724-9

Díszkiadás ISBN 978-963-09-9725-6

Minden jog fenntartva

© Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ 2019

© Kossuth Kiadó 2019

Felelős kiadó Kocsis András Sándor,
a Kossuth Kiadó Zrt. elnök-vezérigazgatója
A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
Műszaki vezető Papp Miklós
Nyomdai előkészítés Gróf Levente
Korrektor Török Mária
www.kossuth.hu / kiado@kossuth.hu

A nyomtatás és a kötés a debreceni nyomdászat
több mint négy évszázados hagyományait őrző
Alföldi Nyomda Zrt. munkája
Felelős vezető György Géza vezérigazgató

Esterhazyana, egy új ikersorozat

A családtörténeti kutatások újabb reneszánszát éljük. A reneszánsz persze elsősorban az ilyen jellegű érdeklődés mennyiségének a megnövekedését jelenti, nem feltétlenül a minőségét. Sokféle-képpen élénkült meg ugyanis a történelmi családok iránti érdeklődés. Lelkes, a családi hagyományok megismerését szorgalmazó ma élő családtagok, oldalági rokonok aktivitásától kezdődően, a spekuláns, ügyvédi nyereszkesedésre vágyó, a restitúció zavaros vizében való halászatot, az újrazított, a nemzeti múltra emlékezés pátoszát lelkesen átélő érdeklődők kutakodásán keresztül a tudományos megismerésre törekvés együttesen eredményezi ezt a mennyiségi növekményt. Igen, a második világháború után az egyes családok vagy az egyes történelmi szereplők szerepének kutatása a tiltott szabadságfokról a megtűrt kategórián át eljutott ugyan a támogatni is lehet szintig, de a kutatás módszertana, a kutatók tájékozódása a nemzetközi szakirodalmi korpuszban nem tudta követni ezt a felszabadultságot. A Nyugat-Európában, majd Csehországban is jelentős eredményeket felmutató udvariélet-kutatás komoly visszhangot keltett már az 1980-as években is Magyarországon, de igazán új szemléletű, az udvar kulturális szerepét, életét feltáró, illetve feltárható dokumentumok teljességének áttekintésére alapozó kutatások csak az utóbbi két évtizedben kezdődtek. Komoly eredményeket is hoztak, részben úgy, hogy az egyes főúri udvarokról alkotott új képet tanulmánygyűjteményben együttesen mutatta fel a szakma, vagy úgy, hogy egy egész kutatócsoport foglalkozott egyetlen család kora újkori udvari életének nyomaival. Ez utóbbi kutatási korszakok közül a legsikeresebb a Nádasdy-udvarok (Sárvár, Léka, Pottendorf) bemutatása volt, de – ha csak a Magyar Királyság nyugati részein maradunk – a Batthyányokról is új képet alkothatunk.

Részben a Nádasdy család történetét kutató munkának a folytatása az Esterházy család 17. századi művelődési életét feltáró tevékenység, amely érdeklődése középpontjába Esterházy Pál nádort állította. Sem az Esterházy-udvartörténet dokumentálása, sem Pál nádor személyének megismeretése nem új a magyar historiográfiában. A mostani kutatás keretében az Esterházy hercegi család levéltárának kutatástörténete külön témává is vált, hiszen Viskolcz Noémi több ilyen tanulmányt is írt már, és várható, hogy az Esterhazyana ikersorozat kis formátumú részében monográfia szinten is összefoglalja eredményeit.

A levéltári állományok átnézésében módszeresek szeretnénk lenni, még akkor is, ha az anyag örvendetesen és elkésérítően hatalmas. Örvendetesen, hiszen az ilyen részletességig megőrzött gazdasági levéltár áttekintése olyan részletekre derít fényt, amelyek az udvari élet hétköznapijait, azok minden mozzanatában, élénk állítják. Elkésérítően, hiszen kilátástalannak tűnik a munka végére jutás, az anyag mennyisége miatt.

Ahogy említettem, ikersorozat az Esterhazyana. Az album méretű kötetekben nagyobb szövegkorpuszt adunk közre, tematikusan elkülönítve, és ebben a méretben tudjuk csak egy kötetbe zárni a könyvtárra vonatkozó ismereteinket is. A herceg Esterházy Pál udvari rézmetszőjének munkásságát a teljességre törekedve mutatja be Szalai Béla, a képek akár nagyobb albumméretet is követelhetnének. Rézmetszőről az európai szakirodalomban sem gyakran születik monográfia.

A 21. század elejének közéleti témájává vált az Esterházy-kincstár története. Kiváló művészettörténészek foglalkoztak már ezzel, mégis, tudunk majd újat mondani. Arról nem is beszélve, hogy

a hosszú távon is használható korpusz, a kincstár korabeli összeírásai, azok tételes egybevetése, majd csak ennek a sorozatnak a révén válik elérhetővé.

Esterházy Péter regényének köszönhetően a *Harmonia caelestis* is közismertnek mondható. Esterházy Pál udvari zenei életének apró részleteit azonban soha senki nem vette következetesen számba, nem beszélve arról, hogy most, komoly, részletes forrásvizsgálat után mondható ki, hogy a jeles zenei kompiláció bizony nem a nádor munkája.

A fiatal kutatók sajnos sok okból nem engedhetik meg maguknak a hosszú évtizedes forráskutatásokat. A tudománymetria erőszakossága meg a megélhetés gondjai a főbb okai ennek. Abban bízunk, hogy a sorozatban elégséges mennyiségű új forrást adunk a kezükbe, amelyekről már a friss, soknyelvű szakirodalom ismerete és új módszerek elsajátítása alapján egy új képet alakítanak majd ki a 17. századi Magyar Királyságról. Esterházy Pál személyét pedig nem egyszerűen a labanc és a kuruc, Szküllá és Kharübdisz közt hányódva ítélik majd meg. Persze, a történelem poharába „tisztá vizet önteni” törekvés badarság (amellett, hogy képzavar a kifejezés), az egyes események, jelenségek sok szempontú látásának és láttatásának megtanulása viszont nagyon is fontos. Ehhez szeretnénk hozzájárulni.

Monok István